

2010. gada 31.augustā

Zviedrijas draugiem

1990. gadā Latvija cerēja, ka Rietumeiropas ieteikumi varētu palīdzēt tai izveidot veiksmīgu un konkurentsējīgu jaukto ekonomiku un uzsākt ceļu, kas paaugstinātu dzīves līmeni un līdzsvarotu starptautisko tirdzniecību un maksājumus. Atverot ekonomiku Zviedrijas un citām Rietumeiropas bankām, pastāvēja cerība, ka bankas varētu palīdzēt finansēt kapitālieguldījumus un racionalizēt rūpniecību un lauksaimniecību, līdzīgi kā tas ierasts pašā Zviedrijā.

Tā vietā notika kaut kas pilnīgi cits. Neoliberālās rekomendācijas bija vērstas nevis uz to, lai izveidotu Zviedrijas tipa jaukto ekonomiku, bet gan vienpusēju privāto ekonomiku. Nopietnākais ir tas, ka Zviedrijas bankas veselu desmitgadi iesaistījās bezatbildīgos aizdevumos. Tā vietā, lai aizdevumi būtu produktīvi - nodrošinot aizņēmējus ar līdzekļiem tā, lai tie varētu izmaksāt kredītus ar procentiem, kā tas notiek Rietumos - Zviedrijas bankas vienkārši aizdeva pret īpašumu, kas jau pastāvēja (galvenokārt, nekustamo īpašumu), vai celtniecībai ar mērķi uzcelto pārdot ārvalstniekiem (par tādām cenām, kuras maksāt Latvijā reti kurš varēja atļauties).

Rezultātā bankas "palīdzēja" Latvijai finansēt tās tirdzniecības bilances deficītus ar ārvalstu valūtas aizdevumiem, izraisot nekustamā īpašuma "burbuli".

Neraugoties uz līdzīga "burbuļa" izraisītu krīzi deviņdesmito gadu sākumā un tās pārvarēšanu veidā, kuru vispārpieņemti uzskata par ārkārtīgi veiksmīgu, Zviedrijas politika Latvijā ir diametrāli pretēja - piespiežot Latvijas sabiedrību

kompensēt Zviedrijas banku sliktos kredītus, vienlaikus tūkstošiem mājsaimniecību nolemjot parādu verdzībai.

Latvijas ekonomika, kas pieredzējusi visdziļāko lejupslīdi no visām 27 Eiropas Savienības dalībvalstīm, 2009. gadā saruka par 18 procentiem. Latvijā pastāvošais bezdarba līmenis, kas pārsniedzis 20 procentu atzīmi, ir augstākais Eiropas Savienībā. Jau vairākus gadus Latvijā to personu skaits, kuras pamet valsti, pārsniedz iebraucēju skaitu. 2009. gada pirmajos desmit mēnešos to personu skaits, kuras pamet valsti uz ilgāku laiku, salīdzinājumā ar 2008. gadu pieauga par 18 procentiem. 2009. gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, ārējās tirdzniecības deficīts pieauga par 31 procentu. Medicīnas un izglītības pamatpakalpojumu pieejamība turpina sarukt. Nekas no minētā neliecina par stabilitāti. Kopumā šis ekonomiskais un demogrāfiskais modelis nav ilgtspējīgs. Jo ātrāk tas tiks saprasts, jo ātrāk to būs iespējams mainīt.

Ja Zviedrijas bankas būtu piekopusas līdzīgu aizdevumu filozofiju savā valstī, šī valsts tagad būtu jau bankrotējusi. **Latvija cer, ka Zviedrijas tauta saprot, ka minētie kredīti tagad ir jānoraksta līdz maksāspējas līmenim.** Alternatīva būtu emigrācijas paātrināšanās un kapitāla aizplūšana, nolemjot Latviju parāda feodālismam.

Diemžēl Zviedrijas banku regulatori "gulēja" un pēc vēlēšanām mēs centīsimies viņiem palīdzēt, lai nākamreiz viņi nepieļautu tik daudz kļūdu un nepakļautu riskam 25 procentus Zviedrijas IKP bezatbildīgu, sliktu kredītu dēļ, kas viņu valsti var padarīt tikai nabagāku.

Latvijas banku regulators tika brīdināts par to, ka Zviedrijas bankas Latvijā pašas ir atzinušas, ka tām ir bijušas zināšanas, kā radīt nekustamā īpašuma aktīvu "burbuli", bet tām bijis vienalga (saskaņā ar pašu banku izteikumiem), jo tās tika stimulētas izsniegt kredītus Latvijā.

Mēs Latvijā, protams, atzinīgi novērtējam produktīvas zviedru kapitāla investīcijas – kas nodrošina aktīvu un tehnoloģiju pānesi – tomēr tā vietā lielākoties esam saņēmuši tikai parādus bez ilgtspējīgu aktīvu radīšanas. Zviedru ekonomistiem būtu jāsaprot, ka neproduktīva aizdevumu prakse vienmēr galu galā beidzas slikti.

Līdz ar to Zviedrijas vēlētaji bez šaubām var saprast, kāpēc Latvijas vēlētajiem nav gatavi turpināt praktizēt ekonomisko un demogrāfisko pašnāvību. Viņi ir gatavi ievēlēt valdību ar līdzsvarotāku ekonomisko filozofiju.

Šī ekonomiskā filozofija nav naidīga Rietumeiropai un ASV. Tā ir tieši tāda politika, kādu, ar mērķi panākt modernizāciju un augstu dzīves līmeni, izvēlējas viņi paši.

Divpusējās diplomātijas kontekstā Latvija šogad ir veltījusi lielas pūles tam, lai pārliecinātu Zviedrijas premjerministru Fredriku Reinfeltu apmeklēt Latviju un paust Zviedrijas apņemšanos panākt lielāku ekonomisko integrāciju Baltijas jūras reģionā un Latvijas konkurētspējas atdzimšanu, izmantojot produktīvas zviedru investīcijas Latvijas reālajā ekonomikā un veidojot sinerģiju starp Zviedrijas rūpniecības kapitālu, tehnoloģijām, zināšanām un Latvijas darbaspēka un ģeopolitiskajām priekšrocībām. Reinfelta kungs šādai vizītei pašmāju vēlēšanu gadā nav gatavs, citiem vārdiem, labējā Moderātu partija uzskata par pārāk riskantu jebkādu tālāku asociēšanos ar Latviju pēc tam, kad tā veiksmīgi ievilināta finanšu “žņauga” lamatas, kurās Zviedrija palīdzēja Latvijai nonākt ar SVF / ES taupības režīma palīdzību.

Vienlaikus Latvijas ārlietu ministrs Aivis Ronis šovasar nāca klajā ar priekšlikumu izveidot divas starpvalstu parlamentārās izpētes darba grupas, lai 1) novērtētu Zviedrijas un Latvijas finanšu regulatoru darbību pirms krīzes, un 2) meklētu veidus, kā veicināt Zviedrijas investīcijas Latvijā un tālāku reģionālo ekonomisko integrāciju. Diemžēl, Zviedrijas valdība neuzskatīja, ka šie ļoti konstruktīvie priekšlikumi ir tā vērti, lai sniegtu oficiālu atbildi.

Lai aizvainotu vēl vairāk, pagājušajā nedēļā Karls Bilts bija vienīgais ārlietu ministrs, kas neapmeklēja nozīmīgo Ziemeļvalstu un Baltijas valstu ārlietu ministru galotņu tikšanos Rīgā, kas bija veltīta Baltijas jūras reģiona reģiona turpmākās politiskās un ekonomiskās sadarbības apspriešanai. Viņa vietnieks nepakautrējās atzīt, ka Bilta kungs nepiedalījās sakarā ar gaidāmajām vispārējām vēlēšanām Zviedrijā, kas notiks š.g. 19. septembrī. Taču viņš vilcinājās ar atbildi uz jautājumiem par iepriekšminētajām starpvalstu parlamentārajām grupām. Tas ir milzīgs kontrasts, salīdzinot ar Bilta kunga attieksmi, kad viņš kā moderātu līderis kandidēja Zviedrijas Riksdāga vēlēšanās 1991. gadā. Jeļcina pučs Masvakā notika mēnesi pirms šīm vēlēšanām, un atbalsts Baltijas valstīm bija viens no Bilta kunga

vēlēšanu platformas galvenajiem punktiem. Vēlāk jau premjerministra amatā un Latvijai atgūstot neatkarību, Bilta kungs Baltijas jautājumiem joprojām pievērša lielu uzmanību, tai skaitā kā viens no visdedzīgajiem šoka terapijas atbalstītājiem.

Noslēdzot Zviedrijas ietekmīgāko politiķu trio, īpaša uzmanība veltījama arī finanšu ministra Andersa Borga kunga darbībai, jo tieši viņš, šķiet, veicis savdabīgu 'kolonizatoru sargsuņa' funkciju. Latvijā spilgtā atmiņā palikusi viņa: 'pēkšņā' vizīte Latvijā 2009. gada pavasarī, kad no jauna atdzīvojās diskusija par lata devalvāciju, kā arī publiskā Latvijas kritika un pazemošana, kad viņš jau kā ES prezidentūras finanšu ministrs 2009.gada oktobrī pārmeta Latvijai "nepietiekamu fiskālo konsolidāciju", iepriekš slepus brīdinājis *Swedbank* un *SEB* par to, ka Latvijas "ekonomikas sabrukums ir neizbēgams."

Zviedrijas tauta ir pelnījusi zināt, ka, neskatoties uz daudzām bezkaunīgas iejaukšanās epizodēm Latvijas iekšējās lietās pavisam nesenā pagātnē, šodien Zviedrijas valdība ir paslaucījusi Latvijas jautājumu zem tepiķa, savukārt, Zviedrijas iedzīvotāji saņem manipulētu informāciju, kuras mērķis ir likt viņiem noticēt, ka Latvija faktiski ir ceļā uz ilgtspējīgu atveseļošanos. 2008. un 2009. gadā Zviedrijas plašsaziņas līdzekļi nepārtraukti bombardēja Zviedrijas iedzīvotājus ar spilgtām reportāžām par Latvijas sabiedrības visneaizsargātāko grupu ciešanām un postu. Ironiskā kārtā šodien mēs neko tādu Zviedrijas plašsaziņas līdzekļos neredzam.

No katras demokrātiskas valdības sagaida, ka tā rīkosies savas tautas interesēs. Latvijas iedzīvotāji ir pārliecinājušies, ka neoliberālais modelis, ko tiem piedāvāja, nav tas modelis, kuram sekojusi Zviedrija un citas Skandināvijas un Rietumeiropas valstis. Latvijai diktētā politika ir to padarījusi atkarīgu, ar Latviju ir izrīkojušies kā ar Rietumeiropas finanšu un tirdzniecības koloniju.

Jānis Urbanovičs

PPA "Saskaņas centrs"

Saeimas frakcijas priekšsēdētājs